„Застава“ излази трипут у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ
рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ
шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 132. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 9. (21.) НОВЕМБРА 1873. ГОДИНА VIII.

ГОРЕ ЗА ГОРИМ — АЛИ ПО МАЂАРЕ.

Док ми ове врсте пишемо, можда се решила и судба Славијевог кабинета, са свим или делимице. Последњи пештански листови који нам стигоше, јавише нам да ће у конференцији деакове странке од 4. нов. влада истаћи „питање поверења“, што ће просто рећи, да ће од странке на коју се наслањала, искати одговор на питање: да ли је с њоме, с владом, задовољна или не, и хоће ли је и даље потпомагати. Уз то још јављају пештански листови нешто, чему се неби нико надао, ко познаје данашњег министра угарски финансија и грозничаву љубав његову министарском портфељу, јављају на име: да је господин Керкапољи в о л ј а н (!) отступити, чим се осигура овај нови „зајам“, о коме се толико труби да је склопљен, ал од кога још никако да уђе и једна крајцара у празне државе благајне, ма да се зајмодавцима нуди перценат већи, но што је и за који зајам државни досад даван, перценат, каквог нуде само очајници у часовима невоље, или да најблажије кажемо. они људи, којима треба довољно новаца, а којима је у новчарском свету кредит опадао у оној мери, у којој су им потребе новчане растле.

То је ваљда смисао и оног става у „Пеш. Наплову“ којим наговешћава „изјаве од велике важности“ с којима ће деакова странка из своје конференције изненадити свет.

Можда ће нам се пребацити да смо преухитрили, кад смо споменули кризу министарства пешт-будимског пре икаквог позитивнијег знака од голе новинарске вести. Но то нити ће што одузети ни додати политичном и финанцијалном стању ове земље, а ово данас садржи све услове потпуно зреле кабинетске кризе. Славијевом министарству био је обележен век политичним правцем којим је пошло и системом коју је преузело. И при самом наступању тога кабинета било је свакоме јасно, да је то министарсто прелазне природе и значаја, а околности које нису лежале у руци, — али би требало да су биле обухваћене комбинацијом владајуће странке, да их је иста предвидила — таке околности само су нешто прекратиле век овоме министарству. Политичке фаталисте, који су лане видили, да је пао Лоњаји у тренутку, кад му је новосадско представништво дало изјаву поверења, не проричу ни Славију ништа друго иза овога вотума поверења, белоцркванске муниципије. Већ се и ти знаци појавише!

Но шала на страну јер јој није овде места а ствар је по себи озбиљнија о којој је реч, но да би се ваљало шалити.

Кабинетска је криза настала чим је лист таке боје као „П. Напло“ и слични, могао јавити, да ће влада истаћи у својој странци „питање поверења.“ Узроцима кризе кабинетске корен је у општој земаљској кризи и у забуни саборској као последици ове последње. Земља је на прагу пропасти; државне благајне празне, и без изгледа да ће се напунити, обвезама државним треба одговарати, унутарње потребе грдне прегрдне, кредит пропада на све стране; свако види невољу пред врати а нико не помаже. Влада сама не уме да нађе пута и начина како се тој невољи извити из загрљаја и — ето готове кабинетске кризе. У општим забунама гледа свако себе и онда је јасно, да у данашњим околностима и Славијев кабинет долази до увиђења, да му ваља према странци својој ставити „питање поверења“ и да Керкапољија д о б и ј а „вољу“ да се отресе тешки брига министарски и празна финансијског портфеља.

Славијев кабинет није пород целе деакове странке, него само једног дела незиног, такозване чисто деаковске боје, „либералне“ њене фракције. Отуда то министарство никад није ни могло осећати чврст темељ под својим ногама ни у коме питању државне политике, ван једино у државноправном питању. Само је то државноправно питање, познато под називом „изравнања од год. 1867“ заједничка основа свима члановима деаковске странке и свеза која их је у заједници држала. Иначе је та странка састављена, како се зна, из конзервативаца, који се групирају око барона Шењеја, из ултрамонтанаца са грофом Апоњијем на челу и из фракције Лоњајеве, која свака у унутарњој политици има по неке, своје особене и особите цељи и циљеве, којима тежи, те да би их достићи могла тражи пута и начина, да се дочепа државне власти. Шењеји н. пр. и његове присталице хтели би становницима угарске нешто мало уређенију администрацију — што је, истина, лепа жеља — али и млого више туторства државне власти; Апоњи би хтео још више уплива свештенству католичком на државне послове и на културни развитак становништва земаљског осигурати, но што га сад има; Лоњаји пак једва да би се окануо „уставних коректива“ према једнима и преваре према другима, али никако и својих финанцијалних операција, које су истина њега обогатиле, али у толико геометричнм размером, државу осиромашиле. Свака од тих фракција дакле једва би чекала прилику — а и сама би је помагала стварати — у којој би могла подметути ногу постојећем кабинету, неби ли му она место заузела. Ту неможе онда бити сумње да једна или друга фракција неће у овој згодној прилици из саме деаковске странке покушати да обори Славија, који се и тако љуља. И ако то не учини нико, то ће само толико значити: да се сваки плаши у данашњим данима а према оболелим живцима земље, преузети на се дужност лекара. Ал уједно, то ће онда значити и то: да је стање земље још много црње и горе, но што га замишљају и највеће песимисте.

Но то ће се све видити за који дан. Све да решење кризе и не наступи тако брзо, као што изгледа да ће наступити, опет је Славијев кабинет завршио своју мисију и што буде даље стојао потпун овако, или делимице зановљен, то ће бити само „најпривременије“, док се странке саборске опет не консолидују, не учврсте, или — а сад се већ и на то сме помишљати — док се неупита земља напосредним начином, шта она мисли о своме стању? Распуст сабора и апел на народе, није у данашњим приликама немогућа ствар, а ко би могао тврдити, да и то није добар пут, којим се излази из данашњег лавиринта?!

Но од нас је далеко мисао, да ми дајемо савета мађарским државницима. Они су већ навикли увек чинити противно од онога што ми мислимо да је добро, а савест нам не допушта говорити лудо, неби ли они што паметно учинили. Нама остаје само да бележимо њихове погрешке, да би се на њиховом искуству учили ми и наши пријатељи. Да смо осветљиви, могли би их сад потсетити на млого које шта из пређашњег и скорашњег доба. Гледајући новчану кубуру, могли би им казати: видите, како би лепо било да нисте трошили силан новац на комесаријате и шпијонаже, на паркове и на булеваре, на армаду и морске отоке и на друге ствари свакојаке, што вам нису од ваљде никакве — него да сте чували беле паре за црне дане. Могли би им казати: боље би било, да сте се бринули како ће те умалити државне издатке а увећати приходе него што трошисте златно време и лупасте главу о — нашем митрополиту; и боље да сте се бринули више о тиме да вам је у кући свега доста и добро, а не да пред страним светом и з г л е д а т е лепи. Да сте се више старали о себи и о својој кући него о Турској, можда је неби тако брзо сустигли.

Но ми се не светимо него и они затуцани из нашег народа долазе свести, да ви нисте дозрели да управљате ни честитим мајуром а не једном државом.

Хоћете ви да се бринете о томе, да незамене какав крст, полумесец турски на Аја-Софији — сад зовите Турке, нека вам они помогну, да се извучете из својих неприлика; љубав према Турцима изједначила вас је с њима скоро у свему и од богате Угарске која је у себи имала све природне услове, да уз мудру њеним природним положајем одређену политику буде узор модерне државе, начинили сте нову Турску, изнутра незадовољну, растројену и осиромашену, с поља дискредитовану морално и материјално. Који западњак хоће да види „сиротињу рају“ не треба више да иде у турске покрајине, доста му је да пређе реку Литаву, па ће наћи што тражи.

Не светимо се никоме, јер за нас још једнако важи оно, „што горе то боље,“ т. ј. што се владајућа политика ближе и брже примиче своме „Седану,“ то је за народе угарске боље. Са кризом Славијевог кабинета мораће се решити и криза политичног система, а већ на горе није више могуће.

—е—

ИЗА АНДРАШИЈЕВОГ ТРИЈУМФА.

Зна се, како је текао дипломатски рат грофа Андрашија са турском портом. — Зулуми турске власти нагонише хришћане босанске Градишке да пребегну у Аустро-Угарску, те да се отуда баце у заштиту „човечној“ Европи, кад их европини стражари, конзули у Турској немогоше заклонити од насиља турског. Предадоше познату споменицу своју свима гарантним силама преко њихових заступника у Бечу а обратише се у првом реду на аустријски двор, под чијим окриљем спасоше своје главе. На грофу Андрашији беше да подигне пропали углед Аустро-Угарске код хришћански народа на бандканском полуотоку, а прилика томе беше врло згодна. Ваљало је код порте израдити, да се осигура и ујемчи повратак и безопасно бављење пребеглих Босанаца у њиховој отачбини и приклонити порту, да захтевима односно тужби у тој споменици изложеној задовољи.

Дал је гроф Андраши што чинио или не до оног доба, кад турски валија на познати начин увреди Аустро-Угарску у особи њеног подконзула Драганчића, — нек остане на страну. Тек с тим поче непосредан дипломатски рат Андрашијев са портом. Порта са свим на просто баци целу кривицу због босанске ствари на аустро-угарску дипломацију, и саопшти то свима дворовима, познатом својом окружницом. Свак' беше радознао, на исход те распре, кад услужна гласила Андрашијева почеше претити Турској са — репресалијама. Затресоше се брегови, дипломатски и полузваничног новинарства, и роди се — миш! Порта изјави, да је лоше била обавештена у ствари и обећа и даљу сатисфакцију, удовлетворење. Из званични и полузванични кругова просуше се у јавност вести: да је аустро-угарска дипломација, — односно гроф Андраши — добила „сјајну“ сатисфакцију, јер је порта збацила валију босанског Мустафу Асим-пашу и оба кајмакама, бањалучког и градишчанског, и послала некаквог умереног и смотреног Акиф-пашу за губернатора, што би толико значило: да је свој политични систем у Босни принела на жртву пријатељству и добром сношају са Аустро-Угарском. Раструби се на све стране, да је гр. Андраши пребеглим Босанцима израдио повратак у отачбину и уверење порте, де се сличне појаве у Босни, неће више понављати итд., једном речи раструби се: да је порта понизно приклонила главу пред велеможним грофом мађарским у дипломатском фраку, те овај слави први свој дипломатски тријумф, купајући се у дивљењу Европе и у сузама благодарности босанске „раје“; једним махом поврати се проиграни кредит аустро-угарске, код суседни народа. То и тако се трубило на плаћене трубе, у ствари пак та „сјајна“ сатисфакција састоји се, како је познато у томе, што је валија мустафа Асим-паша остао на свом месту, и само један мали чиновник турски збачен.

Што се тиче друге стране тога питања, за нас као члана народа српског а баш и за Аустро-Угарску, с погледом на њен углед и моралан кредит у очима хришћански народа, главнога, што се тиче повратка пребеглих босанаца и њихове тамо сигурности, као и тога, да се услови свију покора у Босни, услови владајућег система измену, то је Андраши оставио на божијој вересији. Колико је у погледу тога, овим својим дипломатским „походом“ стекао заслуга, ево нека покаже овај глас из Босне:

„И ако је освештана истина, да ни један Паша који је к нама дошао није био добар — јер звијер и нечовјек није за управитеља људима — али какав је Мустафа-Асим-Паша зликовац и бич краста, таковога нико међу нама запамтио није. Он је се на алкорану у Цариграду јамачно морао заклати, да ће у ојађеној Босни уништити православну вјеру, изчупати сваки траг хришћанској просвјети, вјечити гроб изкопати народу српском у Босни и њега и душевним и тјелесним робом и богаљем учинити! Одовљен сав је његов мерит потекао, што нас покла и коље као гладан вук стоку, и што нас прегао све до голе душе огулити, и наге и измучене или усмртити и насилном смрти, или по тавницама подавити, или којекуда растерати. Ко право и истино познаје наш прави живот, знати ће, да смо свега лишени да би у овај пар општим устнаком очајно своје стање поправили. Морамо овако искрени бити, јар су виле к очима дошле: ако нас сад браћа у Србији и Црној Гори — ако би њине владе од њих лучиле се — напуште, онда смо за њих и они за нас за свагда изгубљени. Ово није поезија, а није каква дјетињарија, него жива и чемерна истина. Грозни наш даија, дервиш Пајсија са својом пакленом четом Екмића, већ су барјак развили, а њиова чета нама је опаснија него ли сви Турци: Сад им у овом стању ништа учинити не можамо, њима су на руци сва средства, да нас сатару и покољу и потуку и раздвоје. Ћутање и непомоћ Србије и Црне Горе, њиова су крила; њиова је то највећа снага, а наш пораз. Ма шта нам се пребацило, то је све бадава, кад је све ово овако! —

Да грознијег деспотизма и ужаснијег мучења ни један народ на свијету није доживио, као ми данас, то је као дан непобитна истина, али и опет без посредне или непосредне помоћи Србије и Црне Горе, ми се осветити овако грозним или крволоцима и крвницима не можемо па неможемо. А можемо ли дуље оваке муке и оваке зулуме подносити, то само једини бог знаде, који нам мученички живот уздржава. Али ево читаоцима одма доказа, па нек суде и виде, није су ли наше муке и наши зулуми сваку мјеру превршили, није ли ово смртни ударац и грозно опјело сваком нашем српском, хришћанском и грађанском животу:

Сад 18. (30.) октобра — дакле и 11-ти дан иза свог повратка са позорнице крви и мучења народних — позва у три сата ноћи, деветорицу најодабранији општинара, српско-православне општине Сарајевске преда се, наш грозни даија и крволок Мустафа-Асим-Паша, и у звијерској јарости *прочита* им царску Ираду — (декрет — указ — заповјед) коју је *истом* из Стамбола добио, и у којој пише: *„да се све православне општине укидају, и да, који би се у будуће, називао општинар, или општински одборник, тај да ће се казнити као царски бунтовник и непријатељ турског царства!!* Да се у напредак не смједу више нигдје и нигдје, нити двојица састајати и договарати о буди икаквим црквеним, школским или општинским потребама, јер ће се одма са њима поступати као са издајницима и бунтовницима цара и царства! Да они као царска раја у свему и свачему влади подпадају; па за то од данас, од овог тренутка, престаје и укида се свака општинска управа и у *цркви* и у *школи* и над *свима покретним* у *непокретним добрима* црквено-школским и општинским! И за то најдаље кроз *петнајест* дана, да му морају донети све рачуне, *новце* и инвентар од свега што је црквено и школско. Да одма престану *икакву* бригу водити о *цркви* и о *школи*, јер ће то *владин* посао бити. И најпосље да ће се са сваким као издајником цара и царства турског поступати, који би свог сина у Србију или *Аустрију* на *науке* послао! Ово је заповјед царева, која је већа од *свију конзула!*“ (Ове је рјечи тако љутито изговорио, да је и рукама и ногама о миндерлук лупао и млатио.) — Сад *одлазите* и добро памтите и *испуните* ову царску заповјед!!“ —

Кад је г. Димитрије М. Јефтановић, хтјео да на све то Паши опази, овај се звијер тако продерао са „сиктер“! — да су оздо све заптије као вуци узлетили, и скамењене општинаре на поље изтерали!

Ово се је догодило у сред Сарајева, пред носом онијех истијех консула, који молише Порту за Мустаф-Асим-Пашу, и који оно зимус — кадно разтјера он и његов брат дервиш Пајсије. — јепархијску скупштину — рекоше: *„не смје Паша одржати своју ријеч, јер је ришћанска аутономија и Париским трактатима и хатхумајумом зајамчена.“* Ето сад нека виде и чују како не смје. Који шамар онаки дава једном заступнику велике силе; који бије, глоби, дави и апси — све јавно — јадне ришћане, тај смје свашта чинити, као и што чини, а особито кад се од никога и ни од куда не боји.

Међу тијем окамењени народ, ништа друго не зна, него од своје добре воље ништа не чинити, а кад га сила потера, онда ће и *црквеке и школске кључе сили предати*, и повући се од свега, па тајно у својим кућама молити се богу да их од крволока и зулумћара ма на који начин избави.

Ово је порука и браћи и Јевропи: но вријемеје сад!“

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

И по себи се разуме, да мађарски листови неће према своме страначком положају пропустити да од Гицијевог извештаја, не кују политичан капитал за себе. Тако десничарски листови сви без разлике гледају у томе победу деаковског државноправног положаја, но уједно сви признају, да иза те изјаве, мора наступити ново групирање странака. „П. Напло“ вели да се извештај Гицијев има сматрати као програм будућности. „С тим — вели „Напло“ — не велимо, да Гици већ припада оној странци која је на влади или да ћемо га сутра већ угледати на министарској столици, али он већ припада оној странци, која хоће да одржи изравнање од год. 1867. и уједно пак и да наше државно газдинство, односно нашим финансијалним околностима одмерене реформе, спроведене види. Слика коју нам Гици о стању наших финансија показује, црна је, али није претерана. Да помогнемо своме стању треба нам јака влада и јака странка, која ће ту владу одржавати; данас немамо ни једно ни друго. Не лежи кривица због оваког стања само на људма данашње владе; млого које шта допринело је томе; али људи ове владе остаће на својим местима све дотле, док се не изведе у саборским странкама онај обрт и промена, који наступити мора и који ће морати повући за собом промену и у крилу владе. Кад ће то наступити, тешко је определити већ данас, али је толико извесно, да је Гицијев извештај млого допринео решењу тога питања, и да *није неоснована* нада, да *видимо Гиција као вођу већине уз Деака.*“

„Хон“ пак у истој ствари вели: „Дугачка изјава Гицијева склопљена је из млого лепих максима, али кад их човек све прочита, зна тако исто мало шта би Гици „хтео“ као што је и пре знао, јер Гици не вели ни са једном речцом шта „хоће“ него говори само о ономе, шта „неће.“ Или мисли ли Гици, да би онда одмах све добро било, само кад би сваки члан средње левице положио свој мандат? Ми стојимо данас на прагу финаланасијалне катастрофе. Ту се не може рећи, нека се странке измире, него шта да раде, кад се једном измире? Он је нас дезавујисао, побио не само у садашњости него и у прошлости. Дал' дакле заиста захтева интерес земље, да сви положимо своје мандате? Истина је, да је то велика несрећа, да једна велика странка није способна за владу за то, што неће да за увек одустане од својих начела; али је велико питање, не били још већа несрећа била, да се така странка без икаквог спољног притиска „без сваке накнаде“ своја начела напустив, учини за увек неспособном за опозицију?“ —

Дебрецински опозициони листови изјављују — како „П. Л.“ јавља — жељу, да саборски заступници, нарочито из средње левице, даду својим бирачима рачуна о томе, што их је навело да пођу струјом коалиције, која се још није у времену избора била показала. „Ми мислимо — вели „Дебр.“ — да је така жеља са свим основана, јер наши заступници нису у својим програмима у време избора говорили, да сматрају за могуће, да ће моћи ради наступања на владу удружити се с десницом; нова њина начела, или ако је по вољи, битна промена тактике средње левице, иште објашњења.“

Земунском *„Гренцбот-у“* пишу из Београда осим другога и ово: Међу друге од наговештених појава владиних спада и објава Живка М. Блазнавца, управитеља вароши Београда, којом се послови преске полиције одјако предају секретару варошке полиције г. *Бркићу*, који је познат и као интелигентан и као слободоуман чиновник. Чудновато је у томе то, што је ова објава *трипут* једно за другим оглашена у званичним новинама, баш као да би се ту радило око какве лицитације марвене. Господин управитељ полиције сигурно хтеде тиме најновији обрт ствари у либералном погледу да прикаже демонстративно, да свак то види.

У јавној штампи тај обрт ствари већ се показао. Лист *„Јединство“* престаде излазити, а уредништво је толико безазлено те за повод томе признаје да је падењем Ристићевим обустављена листу потпора. Да је та потпора *звечеће* природе (у новцу) била, то зна сав свет. С „Видовданом“ сасвим је на против. Тај „стари“ јунак „без страха и без мане, остаде и овом приликом својој старој навици веран; он се не боји више владе која је отступила, а нова влада њему опет је без замерке, назива спољашњу политику намесништва опаком, и потврђује је доказима, који су по себи са свим истинити, али које он по своме благоразумију за добро налазио да их на свет не износи, док су исти намесници владали. „Видовдан“ у опште држе људи да је лист, који осим других својстава још и то у великој мери има, да уме како ваља намирисати струју времена, а у тој сигурно јамство, да се прошла владавина бар за дуже времена повратити неће. јер иначе тај лист неби тако одлучно о њој свој суд свету износио.“

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч, 3. новембра. (III. и IV. *седница посланичког дома. — Десни центрум и гроф Хохенварт. — Пољаци.*) У III. седници посланичког дома предао је министар финанциј де Претис владин предлог „у смотрењу новог државног зајма од 80 мил. фор.“ Предлог и мотивовање његово од стране владе нити је задовољио крајњу левицу нити левицу саму, а најмање десницу, па зато исчекива се, да ће бити голема дебатовања, кад буде министарствени предлог у претрес дошао. Десница относно десни центрум (правна или Хохенвартова партија) веле да ће том приликом први пут у акцију ступити. Хохенварт открије кажу неке ствари, што стоје у најтешњој свези са „крахом“ и које ће у стању бити, уставоверце и владу садању сасма компромитовати, па се усљед тога престравише наши уставобранноци, те гледају како би придобили Хохенварта. Тако сада ваздан пишу, како је Хохенварт одвећ *кавалир* и *великодушан*, а да би он у рајхсрату хтео шкандале произвести. Тако је говорио и официјозни бечки дописник у „Аугсбург. Цајт.“ Но као да нећеду на лако проћи.

Клуб „десног центрума“ коме је председник гроф Хохенварт решио је: десни центрум одобриће зајам, али ће при дебатовању о њему нагласити узроке, који су државу довели до новчане кризе.

Овај закључак клуба бољи је за уставоверце. Заговор спремају се из деснога центрума: гроф Хохенварт, Штајерац Херман (познати као добар говорник) и громовити патер Грајтер из Тирола, који уставоверцима ништа дужан не остаје.

У истој се седници обавио избор одбора, који ће имати да скапља адресу на цара. У томе одбору заступљене су: све фракције посланичког дома са изузетком Хохенвартове десније. Овде се огрешише уставоверци чак и против парламентарског узуса, што им и сами њиови органи не одобравају.

У IV. седници (од четвртка) обављен је избор чланова за легитимациони одбор; Љубиша ступив први пут у нови рајхсрат, полаже заклетву на устав српским језиком. Затим предложи посланик Либхард у име своје и у име јошт 25 другова његови, (по закључку десног центрума) *да се има одбор састојећи се из 15 чланова именовати, који ће да испита, шта ли је прави узрок садањој новчаној кризи.* Либхардов и Хохенвартов предлог стављен, је на дневни ред идуће седнице. Тада се тек, по предлогу Херпстовом, пређе избору комисије 15-рице, која ће имати да у претрес узме владин предлог о зајму а која ће дому посланичком о тој ствари извештај поднети. У речену комисију ушао је и гроф Хохенварт.

Идућа седница држаће се прексутра а на дневном је реду у седници: 1. Нови предлози владини 2. Дебата о адреси. —

Што се тиче Пољака, то се на жалост сада већ опажа, да су они намерни сасвим политику сепаратизма терати и никако нису ради да икако скупе у додир са десним центрумом. Сада ће мо тек пољати браћу Чехе, који ни у нови рајхсрат нехтеше ступати. Они се — како дознајемо — у онференцији од 2. нов. (по рим.) изриком изразише, да немогу ступити у рајхсрат, што немају вере у Пољацима. Ево се сада потврђује. Ма да су: Грохолски, Смолка, Смаричијевић и јошт неки свестни Пољаци за то: да и крајња десница ступи у свезу са Хохенвартом, то ипак већина Пољака неће да зна о томе ништа и све се већма приближује у назорима својима Земјалковскоме (министар за Галицију) а по томе данашњој влади.

Ето, какви су нам сајузници Пољаци.

Што се пак наших Далматинаца тиче, то под садањим околностима само им саветовати можемо да се придруже графу Хохенварту и десном центруму, јер сада јединствено је ова фракција стожер државноправној опозицији.

(М. Т.) Берлин 11. новембра. (*Немци и алт-католицизам. Измена писама између папе и цара. Избори за рајхсрат. Промена министра-предс. у Пруској. Француска и нови догађаји у њој. Процес Базенов*). — Difficite est satiram non scribere! овако свагда морам, да помислим, кад год се латим пера погледајући на њихове јавне појаве и пропуштајући им листове кроз руке. Данас им је девиза, доле са католицизмом, доле са Римом и папством, па шта онда? — подижу такозвани „алткатолицизам.“ Обарај дакле једно, а подижи исто опет. Можда ће нам когод, ко буде пратио наше дописе пребацити какву тенденцијозну мржњу у опште против свега немачкога, то је далеко од нас — премда би имали довољно повода и за то, — али сваки свестан човек мора им и овај „кунстгриф“ у свој својој наготи обелоданити. И опет понављамо, да у овој борби, никако неје циљ данашње „либ.“ владе истребљење клерикалних средњовечних злоупотреба но само стварање нових послужнијих оруђа. Бисмарк је једном сам рекао: „језуите су у свакој држави нужне“. Сваљујући данас „непогрешимо“ клерикалство, оснивају еванг. католицизам. Дакле вера и све установе остају исте. А ко јамчи, да и ови новопечени „алткатолици“ неће временом, оставши и давши им уступке устати као секта против либерализма и слободних установа. Далеко би ме одвело, кад би хтео овде све то потанко разлагати, што се и не подудара са мојом дописничком дужношћу, те заото ћу и прекинути садањим писањем о истоме, јер је ствар сама по себи јасна. — Са преписком између папе од 7. авг. и цара Виљема од 3. септ. читава се пропаганда прави, сад су је већ у форми слике за вид штампали, а над сваким писмом, — иста су једно поред другог штампана, — слика дотичнијех писаца. Чудно некако звечи оно папино глупо: „Сваки крштени припада папи, ма у каквом одношају.“ Ми се само радовати можемо, да се хоће да раскрсти са оним временом, у ком су папе писале: да све државе морају Риму покорне бити, — „као постоље (Schemel) за њине (папске) ноге.“ У овоме сада практикованом избору новог владике старокатоличког Рајнкенса лежи некако и за наше архијереје хрђав омен, јер ево већ и у Пруској држави (у католичкој цркви,) дође време, да народ црквене великодостојнике бира, и по томе се и са ове стране обелодањује праведни захтева војвођанске српске народне странке. — Папа је на писмо Виљемово одговорио, и наравно клерикалци у овд. свом језуитском листу „Germania“ веле, да је папа тачку по тачку опровргао тврђења царева. Наравно опровргао у духу језуитском. Љубопитни смо и на ово писмо, да видимо аргументе језујитске. Сигурно ће и то бити штампано у овд. зван. листовима, јер их „Germania“ управо на то провоцира, што вели: „да га *не смеду* да донесу.“ — За сигурно се узети може, да ће „рајхстаг“ бити до који дан разпуштен, јер му и време сада излази, избори посланика за исти биће у последњој недељи децембра, а састанак је истога стављен у изглед на 1. фебруар 1874. Овде ћу се мало више зауставити што сам рад упознати пошт. читаче и са овом њем. установом. Кад је јединство 1871. изведено, онда је за целу уједн. државу подигнуто законодавно тело, сабор („рајхстаг,“) у који се бирају посланици из свију немачки велики, средњи и мали држава. Ти имају ту улогу, да доносе за цео „Deutsches Reich“ установе, они управљају се спољашњим стварима државним, имају на расположењу заједничке финансије и по томе гласају главни буџет војнички. Ово је у кратко у главноме о рајхстагу. Но има још и неки „Bundesrath“ у коме министри и виши званичници као одасланици појединих држава седе и имају у законодавству иницијативу, т. ј. они најпре преправе законе за рајхстаг; без одобрења и споразумлења бундесратовог неможе никакав закон донети. Ако какав закон по чл. 78. има против себе половину чланова бундесратског, онда се одбацује; зак. чл. 5 вели: Ако је већина бундесратских и рајхсратских чланова за један законски предлог онда се прима исти за закон. Дакле за тај сабор и рајхсрат ће бити скорим избори расписани, и тако ће у Пруској опет до избора да дође. Кад говорим о изборима, сигурно ће те мислити, е ту ће сада опет народ да манифестује и изрази својим саучешћем своју већу радост према и овој установи и према самом јединству своме и из овога произтичућем рајхстагу. Кад се узме да при изборима 4. нов. одржаваним у Пруској 30 процената беше највећи број учествујућих изборника (Wahlmann а не бирача (Urwähler) на сваки 250 бирача долази 1 изборник у Пруској) онда можете видити у колико се радују новоме елдораду, новоме земном рају свом, Немци своме „рајху“. Не, ово још неје доста, али шта више у Баварској сам краљ Лудвик II. а у дражђанској I. комори сами заступници и то вел. већина устадоше против „раширења државне компетенције пре дозволе самих појединих сабора.“ А прошлу суботу у самој минхенској комори, једва са кукавна три гласа извукоше а да се слични предлог не прими.

Истина, да се са реченим предлогом чини илузорним установа самога јединства, где се за сваки појединн предлог морају најпре сви редом ланд-тази питати за мнења, а то је њих 26 на броју, и то већ по томе, што свака држава, односно зато има своје посланике у бундесрату, те би ови онда били излив воље целога заступства дотичне земље, али баш ту и лежи! што се у Немачкој под видом уставности све ради, а ње ниђе нема, те тако народ устаје, па немари ма и отештао саборисање рајхстагу. Ко је мислио да ће у Немачкој цветати „смиље и ковиље“, или бар се пијаца новчана по-

---

ЛИСТАК.

СА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ

XVI.

Налазећи се у парку изложбе код умилне швајцарске куће коракнимо два три корака у напред на лево од изласка, па ћемо пролазећи крај неког тунела у петоме дворишту доћи пред галерију којој на челу стоји написано да смо пред *Италијом.* Ово је шеста десна галерија и ваљда нећемо страшно погрешити ако оставимо стари ред шетње наше, те овом приликом уђемо од остраг; биће нам пут комотнији, а комоција је господо! једна стара врлина у Срба, па зар овом приликом да смо не досједни?

Улазећи дакле у галерију прво што видимо то су све масивне ствари. Овде је постављена италијанска индустрија гвожђа и бронза, ту су разна минералија, на једној страни мало даље видимо попрсје аустр. цара од — сумпора, а онде попрсје од бронза, чије? пок. кнеза Михаила. То попрсје моделовао је проф. Pazzi у Фиоренчи и израз лица је доста добро погођен. Одавде долазимо у оделење италијанских *кемичких* продукта. Ова грана индустрије заступљена је у лепо сортираним повећим збиркама и напоменућемо само *сумпор* и продукте *борне* киселине као најзнатније производе итал. индустрије кемикалија. Ту је иначе и лепа збирка разних алкалоида неке сорте шећера т. зв. манита а разуме се да овде не смеју фалити ни разне помаде, уља, сапуни као нужна роба на тоалецком столу какве кицошљиве Талианке. У једноме орману видимо грдне лепо ишаране воштане свеће — прилика да какав српски црквени тутор зине на тај поглед. На левој страни застаје наш поглед на некоме надпису који човека опомиње са: земља јеси у земљу се враћаш, и тај надпис је на неком малом орманчићу у коме је сам пепео од сагорелих људских лешина, у цели да покаже метод спаљивања лешина, од падованског професора Брунета. Исти је професор изложио овде огледе његова метода за конзервирање разних органа људскога тела, као једну здраву читаву јетру и једну изедену усљед патолошког процеса коме је назив „рак“. Из овога оделења долазимо у мало оделење разних музикалних инструмената; лево и десно су гласовири, пианини, хармоније, а у среди је повисоки орман пун жутих трумбета од једног миланског фабриканта. Наравно да оне прослављене кремонске виолине несмеју ни овде фалити, али као неку новину ћемо споменути „Melopiano“ од Caldera-Brossa. Ово је гласовир с неком тремолском механиком коју свирач помоћу педала изводи. Сав је посао у томе да свирач уз трајну или стакирату пратњу баса, може изводити какву му драго тремолску мелодију или обратно. Ко је икада чуо тремоловање било на инструменту или у певању томе ће се и овај врло пријатан ефекат јако допасти, али наравно несме тремоловање дуго трајати јер постаје монотоно као оно арије у т. зв. талијанским вергловима. — При крају, или правије у почетку галерије су разна творива за жен. одела међу којима је прва свила, даље разне галантеријске ствари, чувени сламски шешири и рукавице и — одавде долазимо у италијански трансепт. Али пре него што би ућ ступили да скочимо малко у побочно зазидано дворишто иза онога тунела што га напред споменусмо. У њему ћемо наћи колекцију оружја, моделе лепих бродова и лађица, врло богату збирку камења за вештачке и зидарске потребе, међу којима ваља нарочито споменути лепе врсте мермера. Имаде даље разних архит. цртежа, геолошки карата вулканичких предела, неколико пластичких модела вулкана Везува; даље лепих огледа жен. радова фот. слика, књига и разних музик. дела, физ. инструмената међу којима ваља навести једну стару фисхармонику са галванско-електричном справом за писање нота у течају свирања под именом „Melophon“ као новији проналазак. У самом отвореном дворишту је збирка робе од иловаче и теракоте, разних покушаја калдрме од асфалта и иловаче. На зиду је једна на дрвету слика, која нам показује „Аустрију“ и „Италију“ у братинском загрљају. Докле ће те се грлити и љубити „драге сестре.“?

Италијански трансепт заузима доста мало место али је ипак зато одвећ интересантан и публика се јако гура и тура у њему. Излазећи из галерије у којој бесмо опазићемо лево одмах иза ограде франц. трансепта једну врло елегантно удешену групу. То је излог од порцелана и мајолике флорентинскога фабриканта *Ђинори-ја*, али је разноврстност у самој роби и особито елегантан укус јој тако вештачки диван, да је фабрикант награђен *почастном* дипломом. А средини трансепта уздигао се је монументалан орман, у њему дуван и цигаре у кутијама и пакетима а над орманом стоји лик краља италијанског. Около овога ормана у повећем колу стоје поређани многи мали кипови од гипса и ово је поглавито што гледаоце зауставља у овом тескобном италијан. трансепту. Међу тима ликовима имаде заиста врло лепи примерака а оригиналност је нарочито у томе што су у идејалима прљени из наивног детињског живота, те италиј. скулптура заслужује и у овоме погледу сваку похвалу и признање. У кратко ћемо навести најглавније примерке.

Као најоригиналнији посао споменућемо лик у природној величини једнога детета, Име је овоме послу „принуђена молитва“ и заиста стоји дете пред нама са склопљеним ручицама и сузним очима а усташца своја напрћило уз жалостан израз лица свога, те апсолутно небеше никога међу гледаоцима који би га погледао а да се слатко не насмеје колико жалостно-комичној сцени толико вештачки чисто израђеном послу. Овај деран је посао проф. Гварнерија и купио га је један Инглез за 4000 фрт. Мало је поскуп али морамо искрено рећи, да је овај комичан деран са својим као полумесец напрћеним уснама чинио *фуроре* на изложби. Ко је био на изложби зацело ће га се пријатно опомињати. Од других кипова да споменем „сапунски меур“, (дувају га деран и девојчица), даље „вече“, „невина ружа,“ „дете и врабац“, „La Proggia“ „брат и сестра“ „изненађење“ (млад момак обгрлио и љуби младу мому) и најзад Михел Анђела од Поцца из Милана. Са вештачког гледишта је овај посао на првом месту, а представља младога вештака Анђела где реже главу шумскога бога Фауна а застао у једном моменту и задубио се у мисли какву ће идеју урезати у камен те чисто сумња у посао и снагу своју. Мени се са вештачкога гледишта овај посао најбоље допао, ал онај комичан деран опет са комичког гледишта.

Сад ћемо после овога прегледа у галерију преко пута а наиме у шесту *леву* галерију у којој су опет италијанске ствари изложене.

Одмах при улазку налазимо лево из Фиоренче а десно из Милана ствари за собне намештаје од црнога дрвета с финим дрворезима. Ту су ормани ишарани слоновом кости, столови с красним цирадама а идући мало у напред наћићемо у средини галерије *седећега дебардера* од гипса. Де-

правити, после јединства и милијарада, тај се ђуто преварио, јер народ под порезним теретима који су још подигли и милитаризмом све већма малаксава. Доказ су овоме силна исељавања из Пруске у Америку, да готово има таких места, у јима се од више хиљада душа, само неки десетак задржао; а новч. пијаца тешко да ће бити поштеђена од каквог „аха“ и „краха“. Данас је већ помислите у држави круте милитарне дисциплине дотле дошло, да је народ јавно пропиштао, као онај у Баварској, што виче против солдатеске. Па је ли тада чудо, што ултрамонтанци (клерикалци) у својој „Германији“ говорећи о изборима у Пруској могу да узвикну: „А шта ће тек избори за рајхсрат да учине!“ т. ј. колико ће мо ту тек наших картелтрегера (Carteltrager) партизана изтесати, је ли чудо што ће и социјализам — што је Немцима још грђе но и ултрамонт. да порасте бројем својих чланова. Чувајте се господо велим, да само народ не повиче на идејал и стожер вашег уједињења на рајхсрат, као оно 1848. што зањ повика на тадањи Bundestag, кад рече: Dass fluchwürdigste Institut der Volksknechtung, јер ће тада бити све — trop tard. Да би избегли избор социјалиста заото не дају никаквих дијета члановима рајхсрата, али онако и нема много и много пута довољног броја за донашање правоваљаних закључака, те им са те стране рама парламентаризам, јер није баш ни једном члану мило месецима у прескупом Берлину живети о свом трошку. Видећемо, у колико ће им неплаћање дијета у ид. изборима гледе социјалиста помоћи. Да збиља! Избори за рајхстаг обављају се „обштим гласањем,“ чисто је за чудо, али за то ће већ гледати Бизмарк да и томе главе дође, јер он и вели: „да се парламентаризам мора сам парламентаризмом убити.“ Идемо да видимо. У овај рајхстаг долази већ и нови Reichsland Елсас и Лотаринђија. Бизмарк је рекао једном некој њиховој депутацији: Сматрајте се за републику, која сама собом влада.“ Незнам какву ће слободу имати при изборима, али толико знамо, да диктатор њихов Мелер уме врло добро, да изшанжује из мањине већину, те по томе чисто знамо унапред, ко ће — отуд у рајхстаг доћи. — Данас је изишао „Kabinets ordre“ по ком се министар-председник Рон обасут знацима и тракама краљевске наклоности са звања скида, и на његово место поставља, „по жељи краљевој“ (а ди је парлам. жеља?) кнез Бизмарк за председника држав. минист. пруског; а као заменик биће му подпредседник „Кампхаузен“. Ово је давно очекивано министарство по фазону, дан. либерала, јер веле, да се конфликтнијех министара опростише, само што им њихов обљубљени Бизмарк, жели опет једног ортодокс конзервативца грофа Бланкенбурга у исто протурити за пољоделску струку, те се и из овог акта могу о његовој либералности уверити. Међутим о овој промени писаћу вам други пут, — јер би данас сувише дуг био — да сазнате кроз какве је фазе ово све прошло, док је министарство наименовано, и Бизмарк премда из истога минист. у децембру пр. год. онако немилостиво одпуштен, опет на предс. столицу се попео. — У Француској су десничари сасвим збуњени са избором већине левичара у комисију за претрес предлога о продужењу Мак Махонове власти. Најновије вести говоре, да ће левица гласати за продужење на 6 година са изричним именом „председник републике.“ Неки предлажу плебисцит од левице за нову годину. Карактеристично је да бонапартизам има и опет толико дрзкости, да предложи „позив на народ (плебисцит) они.... не треба ми даље о њима говорити. — Сад тек све већма излази на видело, у процесу Базеновом, зашто Французи падоше, али уједно и Мак Махон излази у својој све већој светлости као поштењак, као што расправа од 7. нов. сведочи, где се је доказало, да уме врло добро затајивати депеше; но међутим доћи ће и лепшега још, јер заклела се земља рају, да се сваке тајне знају.

о—о—о У Мошорину 3. новембра. Нисмо срећни да вам можемо о благу и напретку нашем као други писати, но све јаде, чуда и покоре. Како до сад тако и сад ћемо ево неколико покора обележити.

Ваљда ни у једном месту овакових чуда и покора, као што је овде — нема; а нема сигурно зато, јер немају у месту „православног свештеника,“ као што ми имамо чувеног „поп-канонера.“ Овај што — вели — не признаје за црквену општину ни епархијску скупштину но само намастирско вино и печење; овај, што је на „шкандал конференције“ у Ђурђеву црвен појас добио, тај још и у тој илузији живи, да ће скорим дочекати, да по милости (чијој?) и протом постане. Онај дан, кад су са речене конференције — међу којима су и овд. два чивутина била — није се ништа чути могло до: „живио поп Васа (канонер) бечејски прота“! Благо браћи Бечејцима, њима овдашњи чивути проту већ нађоше! Ми пак шта смо на то друго чинити могли, него смејати се. Пришипетља поп-канонерова, велбап-натарош Радонић толико је забасао био, да је љубећи „поп канонера“ у скут и у руку рекао: „слатки мој господине! После бога видим, да сте ми ви највећи пријатељ на свету.“ И јесте пријатељ. Није шала одвести га у Ђурђево, где се „фрај“ јести и пити могло! Јевтић је опет узео барјак Ђерђа Папфи, па тумарајући од бирта до бирта викао: „видите барјак што је Јевтић сам правио, а није новце по селу купио, као учитељ, да му и т. д.“ То од Јевтића није ни чудо. Или се зар могао ко од њега чему бољем надати?

Још нам ваља казати, да је то онај Јевтић, што је у вече избора пред три Чуружана (У. Тапавицом. С. Поповићем и Ш. Петровчаном) казао; да он већ више и не каже да је Србин; то је онај Јевтић, што је ђерђев барјак са плавом цедуљом на избор донео, а мало после метно цедуљу: „да живи др. Лаза Костић,“ и певао Милетићеву песму. Сваки се дивио и чудио велећи: „то је образ! само такав да ми је ђон на чизмама. Збиља, мал не заборави. Сутра дан после „шкандал конференције,“ а бирташ из ђурђева дође амо, код тог „каваљера“ Јевтића, и лепо, красно поднесе му рачун од „локанија,“ а овај га отправи у намастир Ковиљ архм. ћипри. Даклем у намастир? Зато ли се ви на сва уста дерете и намастирске управе браните, да се имате где и одкуд башкарити?

Да неби ко мислио, да се овд. прна чета само из њих тројице састоји, или на против да је тако велика — као што је један „турски“ дописник одавде пре слагао. — ево их поименце: поп канонер, чувени кнез Ђорђе Јевтић, премудри велбап-натарош Стеван Радонић и сад кнежев заменик каплар Гавра.

Ето то је чета поп-канонерова. То су ти мајчини Срби — срам их било! — што су се заверили: да против народњег напретка војују. Или зар није тако? кад већ два месеца је прошло, како су требала деца у школу поћи. а кнез Гавра на толико школ. одбора јављање, још ни данас децу у школу дотерао није, нити је нужни огрев школски ни од школ. одбора пописане за децу књиге набавио; шта више, вели: да је „бецирк“ књиге наручио. Шта се „бецирка“ наше вероисповедне школе тичу? Све то није; него је то „мудровање“ „православног свештеника,“ да би због нереда лакше наше школе покомуналити могли. Ето намере „православног свештеника“ познатог поп-канонера! Жалосно му православије његово. Па онда нека нам каже да он није од они што она пословица вели: „за новац ће ти попови рај продати.“ Или као да поп Васа незна за ону пословицу што вели: боље и без науке паметан, него с њоме луд бити.“

Кнез неће да истерива децу у школу, вели, да то није његова дужност, нити ће њему — вели — Ј. Живанов заповедати кад ће децу у школу терати, него кад он буде хтео.

Школски одбор би требао да се на дотичном месту упита: је ли баш тако као што кнез Гавра каже, или не?

Ето како Срби поп-канонерове багре отворено против светила — народне просвете војују. Но није ни чудо. Поп-канонер као што се види, војевао је досад, за благоутробије и црвен појас, па би још и протом да постане; велбап-натарош Радонић би да се дуже на свом звању одржи; Јевтић у место да рекне овдаш. народу: „помилуј мја, исцјели душу моју, јако согрјеших тебје,“ а он би да још једном казати може: „приде бо царствије моје,“ а канонеров љубимац кнез. заменик каплар Гавра би опет хтео: да целога свога живота преко воље народа, кнез буде.

Но као да ни једног бува ујести неће!

ИЗВЕШТАЈ „ПРВЕ СРПСКЕ БАНКЕ“ У БЕОГРАДУ.

Пошто је врло лако могуће, да многи од наши читалаца имају интереса, било као удеоничари (акционери) било иначе, да знају стање „прве српске банке“ у Београду, како је управа њена — на последњој скупштини рачун положила, и како је ова управа своје досадање деловање претставила, то прештампавамо из „Будућности“ њезин извештај што га је на последњој скупштини поднела, у целини. Извештај гласи:

„На последњој главној скупштини, држаној маја месеца 1872. год. изабрали сте један одбор од 15. лица и овластили га да ради што је нужно, да се оствари предложено вам увеличање овог завода. Овоме одбору поднешен је уговор прелиминарни, којег је г. Ж. Карабиберовић односно те операције закључио са бечким банк-ферајном и у коме се је исти обвезао, да прими 75.000 нових акција нашег завода за свој рачун и да исте акције нотира на страним берзама. Напротив бечки је банк-ферајн тражио да ми израдимо код наше законодавне власти, да наш завод добије известне повластице, а нарочито о издавању заложених писама (Pfandbriefe). Како вам је познато, тај се је услов с наше стране подпуно испунио и можемо казати да су повластице, које је банка добила заиста значајне — важне. Пошто је тај услов с наше стране био испуњен, наставио је г. Ж. Карабиберовић као пуномоћник вашег одбора преговарања са преименованим банк-ферајном о начину како ће се уговорено увеличање извести и успео је у томе тако далеко, да су већ и штатути новог завода били споразумно углављени, и само је још требало да буду исти примљени и потврђени од поменутог одбора.

„Но кад се у то време у јесен лајске године породи новчана криза у Бечу, одрекао се бечки банк-ферајн без икаквог другог узрока своје обвезе и тако је први покушај за увеличање нашег завода, после шест месечног рада, остао без резултата и одбор мораде се обратити на друге стране да покуша неби ли тамо више среће имао. Но да би знао коју ће количину акција моћи страном капиталу ставити на расположење, нашо је тај одбор за нужно да позове оснивaче, да се исти пријаве у колико желе учинити потребу од свог оснивачког права и пошто се није нико од оснивача пријавио, то је наш завод с тиме задобио права слободног располагања са оним 15.000 ком. акција које су за оснивaче резервирати биле. Међутим ступио је г. Ж. Карабиберовић с одобрењем одбора у нове преговоре у Франкфурту и у Холанду и са једним конзорцијумом француских капиталиста. У Франкфурту беше опет банк-ферајн, који се је показао склоњен пројекту, но условија његова нису била најповољнија за нас. Боља условија и више изгледа на остварање наше намере нашао је г. Ж. Карабиберовић код поменутог француског друштва, но на жалост нису се преговарања са истим наставила с тога што је у то време г. Н. Х. Тома овамо довео пуномоћнике неког енглеског конзорцијума, који су се прелиминарним уговором обвезали увеличање нашег завода остварити тим начином, да они приме за њин рачун нових 10.000 акција а 10.000 ком. истих на продају у комисион. Ова се је конзорција одуговлачила од недеље до недеље од месеца до месеца обећавајући да ће своје примљене обвезе са горепоменутим уговором тачно испунити, шта више тражила је да се измену основи пређашње погодбе, на што смо у интересу саме ствари и пристали како неби могли казати, да смо ми дали повода да они своје обвезе одржати нису могли. Но поред свега тога они одусташе од уговора, а тиме је наш завод доведен у неповољно положење у коме се сада налази, јер да они нису ствар толико одуговлачили и да су нам раније казали да они обвезе њине према нами испунити не могу, ми би наставили преговоре са француским или холандским друштвом или би ову скупштину пре сазвали те би вашом помоћи тражили другог лека нашем заводу, да може према опште владајућим изванредним околностима без велике своје штете своме позиву одговарати. То су, господо узроци с којима правдамо наш поступак, што нисмо вас још маја месеца на ову скупштину сазвали, и ако све добро промотрите, наћи ће те, да се је то све само у најбољој намери чинило.

Прелазећи на остали рад банкин морамо најпре споменути да је општа криза, која је наступила још прошле јесени и која и сада непрестано бесни, довела наш завод у тај неповољан положај, да су му кредити које је у великој мери уживао у иностранству, били одказати и исто тако су и улагачи непрестано одказивали своје улоге. За такове ванредне околности морали смо употребити и ванредна средства и зато смо вас у фебруару о. г. позвали на трећу уплату од 10% или 4 дук. по свакој акцији. Даље смо добили од високе владе уз гаранцију зајам од 20.000 дук. за коју патријотску помоћ не можемо бити доста благодарни. Но поред свега тога морали смо се непрестано борити с неприликама, јер све то не беше доста за подмирење иностраних повериоца, који су под притиском и тамо владајуће кризе, одказали нам изненадно раније отворене кредите. А та околност што смо морали тако огромне суме иностраним повериоцима вратити, проузроковала је и то, да смо код тих плаћања морали претрпити велику штету на разлици курза, јер баш у време када смо имали највише плаћања према иностранству, био је курз дуката врло низак. Овом приликом непропуштамо споменути да су и наши шпекулативни послови, од којих највећи део одпочет је још пре наше последње скупштине, штете донели, како то данашње време у коме се ни једна радња не може добрим успехом фалити, и ванредне околности собом доносе. Но пошто неки од ови послова нису до данас још реализовани то се смемо надати да и штета на њима неће бити толика колика се по билансу показује. (Наставиће се).

УГАРСКА.

Под „прегледом новина“ саопштавамо нека места иза пештански листова, да се види како они гледају Гицијев извештај и иступање његово из сабора, односно, полагање саборског мандата. Овде само констатујемо, да је врло велика забуна наступила иза тог Гицијевог корака, не толико као посљедица истога, колико као последица исти узрока, који су и Гицију пригонили, да онако поступи. Забуна је општа и свестрана, као што „Угар. Лојду“ из сами парламентарни кругова јављају. „Садање стање и положај у појединим странкама, управо је несносно. Старе странке у самој ствари, више не постоје; нове се још нису образовале; нико незна како стоји према своме суседу и досадањем партајном пријатељу. Као каква сенка стоји међу њима брига и страховање, да се већ сутра могу у противним таборима сагледати. У левом центруму дотле се дотерало, да изгледа као да ће се решити на — ленјост, непокретљивост. Десница пак чека још само исход дебате о зајму, и банци, па да се одма и она почне са свим растварати.“

„П. Напло“ дознаје, да су се неки чланови средње левице разговарали с Гицијем и наговарали га, да се опет даде бирати у сабор, дајући му уверење, да ће од прилике четрдесет чланова средње левице делити његове назоре, што, простије речено, значи: да ће ићи за њим.“ — О стању деакове странке не вели „П. Напл.“ ништа, али јавља: „да се идуће а можда већ и ове недеља из конференције од понедељника, *могу очекивати изјаве од највеће важности*“. Керкапољи је већ готов да сиђе са министарске столице, чим се овај нови зајам са свим осигура, и чим то деакова странка зажели. Министарска криза наступила је дакле, и влада ће је на решење изнети у клубу своје странке, чим се Деак од болести толико опорави, да може у конференцију доћи. Зграда деакове странке руши се дакле почињући од најјачи струбова, баш у самом темељу, а овамо још има тако кратковиди људи и плиткоумни шпекуланата, да мисле да ће они својим усиљавањем распад зауставити.

СЛОВЕНСКЕ ЗЕМЉЕ.

СРБИЈА. Јављено је већ да су неки од нових министара српских издали расписе, који се могу сматрати уједно и као програмнове владе. Ми ћемо их све саопштити чим буде у листу за кога места било. За сад по „Срп. Нов.“ саопштавамо распис министра правде, *„свима првостепеним судовима и трговачком суду“* — да се види каквим оком гледа нова влада не само правно, него до неке мере и друштвено стање земље са стране јавног морала. Тај распис, са изоставком прва два става гласи:

„Поред толиких других средстава, која служе на подизање трговине и индустрије једно је од најглавнијих да се кредит трговцима земаљским диже, кредит ће се опет само онда дизати кад закони земаљски осигурају трговцима код судова скору и брзу помоћ у њиховим потраживањима, и кад се довољно постарају да обезбеде оне, који су своје капитале или буди какву имаовину другима поверили од изелица, који злоупотребе веру, коју су им други поклонили, и траже да се богате туђим малом и муком.

Све добро уређене и напредне државе постарале су се како за једно тако и за друго. За брзо и скоро суђење увеле су вексларно поступање и

бардер! Посетиоци варошких „маскенбалова“ познају врло добро дебардера, „културнога“ репрезентанта једнога маскенбала и стоји им на вољу да праве себи илузије о једном италијанском дебардеру каквога мљетачког карневала на изложеном објекту том. Около дебардера су красна велика огледала с великим шареним оквирима и другим финим дрворезом. Друго оделење заузимају стаклени полијелији као репрезентанти *мљетачке* славне *стакларске* индустрије. За овим је оделење опет кипова од гипса са доста оригиналним примерцима, а ту је и један билијар са батинама за рекузирање са спљоштеним врхом, наравно интересантна ствар за свакога билијарцију а нарочито карамболисту. За овим долази оделење за порцелан и иловачу, од чега у трансепту видесмо најлепшег репрезентанта. Јувелирско оделење из ђенове привлачи велику пажњу нарочито женске публике. Ту ти је тушта лепеза са сребрном и златном дршком као фини посао; ту су сребром плетене котарице, цветови од сребра и злата а све је особито „нет“ посао.

Галерију завршује оделење за кожарску индустрију и разуме се да је у томе оделењу доста непријатан мирис. Ту су кожетине, чизме, ципеле, коњске опреме, кајиши, торбе и бог те пита шта још. Дакле у кратко ова галерија је врло лепа и лепша од оне десне али је непријатно толико у њој, што је због тесногa простора све сувише нагомилано, те се човек једва крећати може. Е, алшта ћемо кад је Аустрија *морала* (?) заузети *осам* галерија и *десет* дворишта; Италија нека се задовољи и с оволико колико је добила! Ал' пре него што би завршили своју шетњу по Италији, да се вратимо још ономе тунелу што га напред у кратко споменусмо. Тај тунел је подигнут у петоме дворишту и намењен је томе, да у делимичном огледу покаже свету најновији тунел Mont Cenis-а као техничко чудовиште новијега доба и комуникациону свезу између Италије и Француске. Наравно ово је само мали и кратак оглед тога грдног тунела и у њему је локомотив с неколико кола брзовлака, одаја за чуваре и машина с којом су пробушене грдне Алпе за рад тога тунела. Историја његова знаменита је не само са стручно техничког гледишта него и са културног му значаја по развијање индустрије између Италије и Француске. Први покретач мисли прокопавања Алпа беше неки млади инжињер Sommviller који је своју мисао саопштио генералу Менабреу, овај опет грофу Кавуру, те тако парламенат донесе закон о виђању тунела 15. Августа 1857. г. Трошкови беху прорачуњени на 41,400.000 франака, а овој своти је додало жељез. друштво „Vittore Emanuele“ још 20 милиуна. Пошто је уступила Ницу и Савојску Француска влада се обеже с прилогом од 19 мил. фран. ако послови буду за двадесет пет год. готови; свршили се посао пре 15 година, то се је за сваку годину означила награда од 600,000 фран. Пошто је пак тунел пре 1872. г, довршен био то је француска имала да плати осим својих 19 мил. још 7.100,000 фран. аконто оних награда. Укупни трошкови изнели су 100 милиуна и отуда су 75 мил. пали на Италију остало пак на Француску. Инжињерима који градише тунел име је: Sommviller, Grandis и Grattoni, али је први прави покретач или измишљач плана за прекопавање циновских Алпа Свота од 100 мил. фран. јест маленкост према величанственом значају тога новога створа и овај Mont Cenis тунел је заиста предходних великих полета у напредку културе и међусобне индустрије између Италије и Француске.

кратко суђење у невексларним потраживањима, а за друго да т. ј. заклоне од изелица оне, који су своје капитале и имовину другим поверили строгим законима.

Примеру ових добро уређених држава следовала је и наша држава. Закон трговачки садржи о томе сходна наређења, а повластице у најновије време кредитним заводима дане најочитији су доказ тога. У овој цели издато је и кратко поступање у невексларним потраживањима и постоје толика друга наређења. У чему још оскудевамо постараћемо се најскорије да попунимо. За друго т. ј. за одржање вере и кредита постарала се наша држава строгим законима, којима се казне варалице и банкроти.

Како је трговина подчињена више или мање случајностима: то се скоро сваки дан овај или онај трговац суду пријављује како није у стању поверioце своје да намири позивајући се за узрок томе на овај или онај несрећан случај, а где виде благо поступање од стране суда не налазе за нужно да покажу ни узрок свог страдања. Они просто кажу да немогу своје поверитеље да намире. Неки су од овога да се т. ј. за банкроте прогласе направили читав занат да тим путем до капитала дођу, равнајући се сваки пут са поверитељима и одкидајући од ових по 50 и 60% од њихових потраживања заклоњени од сваке даље истраге и сваких последица за несавесну управу, немарношћу или наклоношћу судија или са тим што судија бежи од посла да строгом истрагом изналази узрок банкротства.

Да се свако лакоумно и користољубиво издавање за банкроте предупреди, прописана су главом IV. стец. пост. суд. строга наређења и §. 123 ист пост. постављено је у дужност судовима да они по *званичној дужности* приступају к испитивању банкротства ради уверења, да ли је презадужени такав, који по казнителном законику казн заслужује, према чему ће га и осудити.

Да се одговори прописима закона и да се стане у колико је више могуће на пут лакоумности, па и лажном банкротирању, које кредит нашим трговцима а са тим и земљи потреса, препоручујем суду да он без сваког обзира најстрожије законе мере противу пријављених и пријављујућих се код њега пропалица употреби, да извиди узрок њихове пропасти и да буде строг према онима, код којих неби нашао довољан оправдавајући узрок њихове пропасти.

Исто тако обраћам пажњу суда на учестана мењања фирме, где пропалице подтурају своје жене или кога сродника да на ових име фирма иде, а они се тобоже поставе за просте деловодиоце. При свакој основној сумњи нека суд непропусти строгу истрагу учинити да се одкрије и казни свака превара.

Ја ћу бдити над поступцима судова и дознам ли да је суд у каквом банкротском случају олако поступио, нека судије а нарочито старешина судски препише себи сведства, која ће га постићи.

Трговачком суду.

Ја обраћам на ово нарочито пажњу београдског трговачког суда, као суда престолнице, где се стичу толики и земаљски и страни капитали да буде веран вршиоц закона. Ма да не предпостављам да ће се суд извињајући и судећи банкротства погрешном каквом мисли руководити, ипак налазим за нужно да приметим да се суд у приликама, где су у питању потраживања страних трговаца, неусуди правити разлике између страних и наших трговаца, па да са тим погази највећи и најсветији задатак судски „да је суд према свима једнак.“ Чинити разлику између страних и наших то је поред гажења закона земаљских, који у томе никакве разлике нечине и које суд по свом позиву као највећу светињу треба да чува, то је убијати кредит нашим поштеним туговцима, стварати нашој земљи рђав глас у странству, то је слабити веру у наше установе, то је на послетку ићи на руку неваљалстоу.“

ПОВИ САД, 6. новембра. „Новој сл. Преси телеграфишу из *Темишвара* (?) о резултату белоцркванског посланичког избора, где се такође само толико вели да је Бабеш добио десет гласова више но његов против кандидат гроф Фердинанд Бисинген, али се вели још и ово: „Пораз деаковске странке у толико је осетљивији, што је белоцрквански срез био једини у развојаченој крајини, где је деаковска странка имала неког изгледа, да ће моћи успети.“

Овде нам је приметити што је у извештају о избору томе превиђено, на име: да већ та околност, што је гроф Бисинген *три пута одступао* од кандидатуре, показује да је Бабеш морао много већу већину за себе имати, него што је проглашена, јер се иначе неби могло разумети, зашто би Бисинген одустајао од кандидатуре. Бирачи су били војничким шпалирима у два оделита табора оделени и тако у гомили од петнајест стотина, не чине велику разлику десеторица, што се не може ни приметити, него тек неколико стотина, чине разлику, која се даје спазити.

Иза избора Бабешовог понашали су се они Немци који су за владиног кандидата гласали, врло ружно и на срамоту својој „интелигентности“ са којом се тако хвастају. Како су сами неки од њих, хваљени се јавили, пештанским листовима, није варошко претставништво (а ту су они у већини) допустило Бабешу, као већ избраном заступнику тога среза, да уђе у варошку дворану, да би се могао својим бирачима показати. То је поступак гнусан што може бити, као што је и то подло, што су одмах подвлачећи се влади, изјавили овој и сабору, да они не примају Бабеша за свога заступника! Таки поступак неће тим Немцима ни код сами најзакованији присталица владини а иначе паметни људи, стећи друго што до подсмеха а можда и — презрења.

— Бискуп *Штросмајер* даје ових дана красан пример своје великодушности. Послао је у Загреб удовици покојног Дежмана 300 фор. као тренутну помоћ нејакој дечици њеној, са поруком, да ће у своје време за њиово одгојење определити своју потпору. Живили таки великодостојници, који не заборављају на сирочад људи за народ заслужних.

— У Лајпцигу основала је руска влада један *руски филолошки семинар*. У тај семинар шиљу се од почетка зимског течаја са лепим стипендијама млади људи, који су свршили гимназијске науке са добрим успехом, да две или три године изучавају *класичну филологију*, па да после служе као професори на којој гимназији руској. Ученици ти не морају бити само Руси, већ могу припадати ма ком племену словенском, а могу бити и Немци. Само се морају на ова два услова обвезати: 1.) да ће за сваку годину школовања коју су о царском трошку провели у Лајпцигу, најмање две године служити у Русији као гимназијски професори; 2.) да ће научити руски језик, пошто је то наравно наставни језик у руским школама; а за предавање руског језика послана су у Лајпциг три млада научена Руса. Управу тог семинара предузео је на предлог руске владе професор лајпцишког свеучилишта *Рачл*, који је, као што је познато, један од најзнаменитијих капацитета на пољу филолошком. Наставни језик у том семинару биће искључиво *латински* језик.

** У другу недељу 18 (30) новембра биће глав. на скупштина „српске новосадске читаонице“, у смислу друштвених правила, где се осим другога већати и о спојењу њеном са “српским новосадским колом“.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(*Колико има Европа жељезница?*) Следећи преглед показује нам колико је на крају 1871. године Европа жељезница имала. Државе су опадајућим редом изложене.

Велика Британија 24.740 килом. Немачка 20.980 к. Француска 17.600 к. Русија 13.950 к. Аустрија 11.899 к. Италија 6.378 к. Шпанија 5328 к. Белгија са Луксенбергом 4.657 к. Шведска 1.836 к. Швајцарска 1.472 к. Румунија 925 к. Данска 875 к. Турска 780 к. Португалска 700 к. Норвешка 422 к. Грчка 10 к. Свега је дакле било у Европи 112.613 километара жељезнице, а трошкови око грађења износили су у округлој цифри 17.025 мил. форината.

У следећем прегледу ставили смо колико у којој држави на простору од 1000 квадратних километара, има километара жељезница, и по колико километара на сваки милион душа долази.

	На 1000 квад. килом.	На милион душа
	километара	
у Великој Британији . . .	78.87	780
„ Белгији	103.23	600
„ Нем. (осим Пруске) . . .	47.48	557
„ Швајцарској	35.55	550
„ Данској	22.92	485
„ Пруској	34.04	480
„ Француској	33.42	480
„ Шведској	4.53	437
„ Нидерланду	45.64	415
„ Шпанији	10.76	332
„ Аустро-Угарској	19.11	330
„ Норвешкој	1.33	240
„ Италији	21.55	248
„ Румунији	7.72	222
„ Русији	2.68	185
„ Португалској	7.83	165
„ Турској	2.25	72
„ Грчкој	0.2	7

Свега је дакле било у Европи 112.613 километара жељезнице, а трошкови око грађења износили су у округлој цифри 17.025 милиона форината!

(*Слава овакој матери*) Румунски листови саопштавају ово, у многом погледу интересантно писмо једне Румунке:

„Данас дође ми глас, да су ми сина Арона Демзужина у Марош Вашархељу господарствујући Мађари затворили, за то, што је подигао глас свој у корист светих права народних. Моме покојноме мужу поп-Византију Демзужану, отеше 1848 год. сво имање Мађари везаше га за кола и тако га водише до вешала, где га божије провиђење и правда његових дела чудесним начином спасе. — Првенца ми сина, проту Вениамина, отераше под бајонетима у Хоцег, путем га најсрамније погрдише. У Хацегу спаси га од вешала сам бог и правичност његове ствари. — Другога ми сина, пароха у Демзужу, оптужи 1848 год. министар један пред судом преским, и једва измаче осуди, доказавши да је тужба та не основана била. — Трећи ми син Арон, чека сад пресуду, бачен у тавницу од мађарскога родољубља. — Ја призивам ево румунски народ, не да ми сина мога избави, него да његовим трагом пође, јер ја сам уверена, ако га осуде мађарски судови и мађарско родољубље, неће ипак онај свети суд за невина прогласити, на ком бивају увенчане заслуге оних синова у народу, који се савесно боришe за право и слободу. Имам ја још једнога сина Николу, адвоката у Кронштату, и кад ме је већ промисао божији толико кушао, то се с крштеним рукама богу молим, да ни овога не мимоиђе гоњење од Мађара, и кад то дочекам, онда ћу с миром умрети.

Софиа мати, Демзужановићка.

НОВИЈЕ.

Пешта. Законски предлог владин *о ревизији угарско-хрватске „нагодбе“ од год. 1868 усвојен је* и у угарском сабору, у седници од 6. о. м. без дебате и без сваке измене и упућен је на уставно уређење горњој кући угарског сабора.

Истога дана поднео је заступник бекоцркванског изборног среза, г. В. *Бабеш* своју веровницу сабору, и ова је по обичају упућена сталној верификацијеној комисији.

— *Бечке* званичне новине јављају, да је за буковинског православнег митрополита наименован архм. *Бендела*. Не каже се, да ли је исти наметут и Далмацији као што беше случај са покојним *Хакманом*. — Бечки „рајхсрат“ одгодиће своје седнице на неко време почињући од понедељника.

— Из *Париза* јављају најновије вести, да има изгледа, да ће нар. скупштина продужити Мак-Махону председничку власт на седам година, пошто су министри дали уверења, да неће спречавати дебату о основним законима.

ИЗВЕШТАЈ
ОСИГУРАВАЈУЋЕГ ДРУШТВА „СЛОВЕНИЈА“.

Банка *„Словенија“* имала је у месецу октобру *капитал* од 3,498.495 фор. у 1176 полица осигураних, од чега је у премијама добила 58.163 фор. 26 нов. — У времену, од кад постоји па до краја октобра т. г. осигурала је капитал од 40,079.426 ф. у 12.886 полица при уплати премија од 362.096 ф.

Из тих бројева види се, да је банка „Словенија“ у кратком добу свога деловања, стекла наклоност поштоване публике у најбогатијој мери.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Шипуш и др.) Сисак 4. новембра. Шенице, ¾ жита и наполице нема.

Кукуруз стари, јер је залиха врло незнатна, одржао је цену од ф. 4 75—85 на 86 ℔. Нова банадска роба не би засад живахног односа нашла, јер се народ још понешто са властитим производима забавља, но ипак би помало са ф. 3 60—70 на 86 ℔. одилазила.

Јечма нема.

Зоб је дошла по томе, што су воде за пловидбу изврсне постале, и долазак турски лађица омогућиле у најживахнији пазар. Разпачано је исте да 15.000 центи, и плаћана је по ф. 3 40—45 бечки центи са воде и дочим питање на њу свеједнако траје, дапаче и расте, узети је да те цене нити издатнији привози оборили неби.

ПЕШТА 6. (18.) нов, Пшеницу слабо нуде, боље би било да је купују те су са 5 нов. више него што је цена нуђена. Промет 10.000 Ражи мало на стоваришту, чврсто се држи. За јечам питају али нема ко да је пуди. Зоби кукуруз држе се чврсто на цени.

Забележено је званично оволико „шлусова:“

Пшенице потиске 500 м. 85¾ ℔. по 8 ф. 12½ н. 1000 мера 84½ ℔. по 7 ф. 90 н. 1500 мера 84 ℔. по 7 ф. 90 н. 200 мер. 84 ℔. по 7 ф. 90 н. 300 мер. 83½ ℔. по 7 ф. 90 н. 600 мер. 83½ по 7 ф. 85 н. 200 мера 83½ ℔. по 7 ф. 85 н. 500 мер. 83 фун. по 7 н. 75 н. Све за 3 месеца. Пештанске 400 мер. 84 фун. по 7 ф. 90 н. 200 мер. 81¾ фун. по 7 ф. 55 н. Обоје на три месеца. Све по цол. центи.

Јечам 1200 мер: 72℔. 3 ф. 90 н. 800 мер. 72℔. 3 фор. 95 за готово.

Зоб. 1000 мер. 50 фун. по 2 ф. 10 н., 500 мер. 50 фун. по 2.07 н. обоје за готово

Узанс шеница за на пролеће по 7.90 н. 8 фр.

РЕД ПЛОВИДБЕ
ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА ИЗ НОВОГ САДА

од 20. октобра 1873. почевши.

У Земун-Београд: понедељником у пола 3 сата по подне.

У Земун, Београд и Оршаву: средом и суботом у пола 3 сата по подне.

У Пешту: средом, петком и недељом у пола 5 сати у јутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упразњено учитељско мјесто у Шаренграду с платом од 315 ф. а. вр. 8 хвати дрва, стан и башта овим се стечај отвара.

Учитељ ће бити дужан у цркви појати.

Просителји нека се изволе до 25 новембра о. г. на подписани одбор пријавити.

Из седнице црквено-школске у Шаренграду 4. нов 1873

1—2 ЦРКВЕНО-ШКОЛСКИ ОДБОР.

НАТЕЧАЈ.

Да се господарствени уред као и потребно особље за шумски надзор код имовне обћине бродског окружја постави, расписује се овим за следећа места натечај до 20 дец. 1873 и то за места:

једног надшумара као управитеља са годишњом платом од 1000 ф., 150 ф. станарине и 400 ф. подвозног паушала на годину;

једног шумара првог разреда, са годишњом платом од 8 0 ф., 150 ф. стан. и 300 ф. годишњег подвозног паушала;

једног шумара другог разреда, са годишњом платом од 600 фор., 150 фор. станарине и 300 фор. годишњег подвозног паушала;

једног протуставника уједно рачуновоћа, са годишњом платом од 600 фор. и 150 фор. годишње станарине;

једног писарничког чиновника са годишњом платом од 400 фор. и 10 фор. годишње станарине;

једног послужника са годишњом платом од 300 фор. без станарине, и

двадесет лугара са годишњом платом од 300 фор. за појединог — без станарине.

Натецатељи нека изволе своје, са потребитим сведочбама о способности, као и докази, да су хрватском језику речју и писмом вешти, обложене молбенице непосредно на председништво одбора имовне обћине бродског окружја у Винковцима, ако се у служби налазе путем предпостављене области, ако пак изван службе стоје, путем своје политичке области до 20. децембра 1873 поднети.

У Винковцима дне 9. новембра 1873.

Окружни управитељ,
1—3 НОВАКОВИЋ.

ОГЛАС.

Настојећим се до општег знања ставља: да ће се закупно право точења пића за другу четврт варошице Вел. Кикинде дана **13. (25. новембра 1873.** године **у 10 сати** пре подне у великој дворани диштр. курије, — за време од 1-ог децембера 1873. године до последњег октобера 1874 год. путем јавне дражбе највише дајућу издати. —

Дражбена условија могу се у диштр. бележништву угледати.

У Великој Кикинди дана 11-ог новембра 1873. **Кенђелац,**

3—3 окружни подкапетан.

ОБЈАВА.

Јављам понизно п. н. публици, да због болести нисам могао приспети у време, као што сам објавио 18. (22.) окт. него тек сад и ординирам дневно почињући, од 2. о. мес. од 9 до 5 сати по подне у гостијони код „царице Јелисавете“ бр. 21. I. спрат. С поштовањем

Др. В. ДИК,
зубни лекар.

ТАЈНЕ БОЛЕСТИ
и
ИМПОТЕНЦИЈУ
(учмалу мушку снагу,)

ШТРИКТУРУ (СУЖЊЕЊЕ МОКРАЋЕ ЦЕВИ и ПОЛУЦИЈУ), лечи темељно под **јемством** сјајног и трајног успеха

Др. МОРИЦ ХАНДЛЕР,

др. медецине и хирургије, магистер бабичлука и лечник очију.

ОРДИНИРА дневно: од **11—1** сати пре подне. и од **3—5** сахати после подне.

Обитава: у **Пешти**, Leopoldsttadt, Palatingasse бр. 13. спрат бр. 14.

На писма с наградом одговара с места, а медикаменти на захтевање шаљу се.

По жељи прима и у посебним часовима. 13—60

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК 43.500 фор.

Вућиће се 14. (2.) јануара и следећи дана, где ће следећи **добитци** доћи на деобу: 1. добитак од **43.500** ф. 1. по **17500** фор. 1. по **9000** ф. 2. по **3500** ф. 5 пута **1750** ф. 15. пута **1000** ф. 50 пута **350** ф. 200 пута **90** ф. 1000 пута **35** ф. осим тога вештачки производи у скупној вредности од **35.000** ф.

Лоз од те, опште обљубљене лутрије стаје:

1 цео оргинален лоз 2 ф. 50 н. а. вр.
2 цела „ лоза 5 ф. — „ а. вр.
9 цели „ лозова 20 ф. а. вр.

Налози на то односећи се, биће уз послан износ вредности тачно извршени, као и сваки обавештај што ће се дати драговољно бадава преко трговачке куће

ЈОВ. ГАЈЕРА У ФРАНКФУРТУ
на Мајни.
JOH. GEYER in FRANKFURT
am Main.

Н.В. После вучења, добија сваки судеоник листу добитка, без наплате, и приметити још ваља, да се згодитци без икаквог одбитка у **сребру** исплаћују.

Властник, издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Стеван Поповић. Српска народна задружна штампарија